

Yttrande till inriktningsärende 2026–2028

Vård- och omsorgsnämnd

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Nämndspecifik omvärldsanalys	3
Konsekvenser av nämndens ekonomiska ramar i inriktningsärendet.....	6
Investeringar.....	8
Lokalresursplan.....	8
Eventuella förändringar av taxor och avgifter.....	9
Bilagor	9

Sammanfattning

Inriktningsärendet beskriver de ekonomiska förutsättningarna för planeringsperioden 2026–2028 och innehåller preliminär ekonomiplan för kommunen och kommunkoncernen, preliminära budgetramar för nämnder och preliminär investeringsplan för kommunkoncernen.

Inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter pågår ett omfattande omställningsarbete både till den nya socialtjänstlagen som trädde i kraft 1 juli 2025 samt till en god och nära vård. Parallellt med detta förväntas antalet äldre att öka och vårdtyngden öka. Inom funktionsstöd ses en ökning av antalet barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar såsom ADHD och autism. Nämndens verksamheter möter samtidigt utmaningar inom kompetensförsörjningen, där konkurrensen om arbetskraften hårdnar. För att hantera detta gör nämnden flera satsningar på vidareutbildning av medarbetare och chefer, strävar efter heltid som norm och främjar friska och hållbara arbetsplatser. Även digitaliseringen är ett strategiskt viktigt område, för att kunna effektivisera verksamheten samtidigt som man underlättar arbetet för de anställda.

I inriktningsärendet föreslår kommunstyrelsen att vård- och omsorgsnämndens preliminära budgetram för 2026 ökar med 58 miljoner kronor jämfört med 2025¹. Ökningen består av volym- och lönekomensationer, medel för trygghetsjour, personlig assistans i egen regi, heltid som norm, digital fixare samt ökade hyreskostnader till följd av evakuering inför nytt kommunhus. Minskningar i ramen beror på indragna statsbidrag och lägre personalomkostnadspåslag.

Nämnden gör bedömningen att det föreslagna volymtillskottet på 29 miljoner kronor ger rimliga förutsättningar för att möta ökade behov. Sammantaget med övriga justeringar är ytterligare effektiviseringar och omställningar fortsatt nödvändiga, särskilt inom hemtjänsten, för att möta ökande behov och kostnader inom en begränsad ekonomisk ram.

Särskilt boende inom äldreomsorgen är en verksamhet som hanteras enligt lagen om valfrihetssystem. En jämförelsevis låg ersättning har lett till att flera leverantörer lämnat Huddinges valfrihetssystem, vilket har försämrat kommunens möjligheter att erbjuda plats inom rimlig tid. I inriktningsärendet föreslås att 25 miljoner kronor läggs i reserverade medel för eventuell höjning av ersättningen inom särskilt boende. Här ser nämnden ett behov av att medlen tillförs nämndens budgetram redan i samband med att mål och budget 2026–2028 beslutas, vilket skulle förbättra möjligheterna att behålla och attrahera utförare.

Nämndspecifik omvärldsanalys

Nya lagar och föreskrifter

Den nya socialtjänstlagen trädde i kraft 1 juli 2025, vilket i stor utsträckning påverkar vård- och omsorgsnämndens verksamheter. Ändringarna syftar till att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad. Nämndens verksamheter gör omfattande omställningar som syftar till att nå personer i behov av stöd på ett tidigt stadium – innan

¹ Se Inriktningsärendet KS-2025/443, bilaga 1 sid 43.

problemen hinner växa sig större. Samtidigt är målet att sänka trösklarna för att kunna erbjuda insatser tidigt och att underlätta för verksamheterna att ge stöd där det behövs. Staten och Sveriges kommuner och regioner, SKR, har gjort en överenskommelse om statsbidrag fram till och med 2028 för att finansiera den fortsatta omställningen. För 2026 rör det sig om uppskattningsvis 20 mnkr, som socialnämnden, vård- och omsorgsnämnden samt gymnasiearbetsnämnden kommer kunna ta del av. Huddinge ligger långt fram i arbetet med omställning men arbetet behöver fortsätta för att säkra den framtida välfärden.

Samtidigt pågår omställningen till en god och nära vård, vilket innebär att hälso- och sjukvården i högre grad behöver organiseras och bedrivs med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar.

Behovs- och volymförändringar

Den demografiska utmaningen med en högre andel äldre pekar på att antalet över 80 år i Huddinge ökar från 4 500 personer 2024 till 5 300 vid slutet av 2027.

Huddinge kommun har som mål för äldreomsorgen att fler äldre ska kunna och vilja bo kvar hemma så länge som möjligt. En viktig del i att uppnå detta är ett fortsatt fokus på arbetet med förebyggande och hälsofrämjande aktiviteter och insatser. Nämnden ska fortsatt arbeta aktivt med att nå så många äldre som möjligt för att på så sätt bromsa och senarelägga behovet av biståndsbedömda insatser. I enlighet med denna strategi har det skett en förändring av vårdtyngd vid inflyttning till särskilt boende vilket innebär att de som flyttar in har större vårdbehov. Därtill förväntas antalet personer med demenssjukdom fördubblas till år 2050.

Inom funktionsstödsområdet ses nationellt en trend av kraftigt ökad andel barn som får en adhd-diagnos. Socialstyrelsen rapporterar även en kraftig ökning av autismdiagnoser, särskilt bland flickor i åldern 10–17 år. Den fortsatta ökningen av diagnoser förväntas leda till ett ökat behov av stödinsatser i kommunen, där fler personer kommer ha rätt till insatser från funktionsstöd. Föräldrar till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har rätt att ansöka om stödinsatser, och om andelen barn med diagnoser fortsätter att öka, kommer behovet av sådana insatser också att öka.

För personer med funktionsnedsättning fokuserar nämnden på att skapa en sammanhängande stödkedja genom hela livet. Stödinsatser anpassas efter individens behov och stärker möjligheten att leva självständigt och nämndens mål är att ge rätt stöd i rätt tid.

Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Enligt Sveriges kommuner och regioners (SKR) beräkningar finns det inom äldreomsorgen, sett enbart till den förväntade demografiska utvecklingen, behov av att på riksnivå öka antalet anställda med 32 procent fram till 2033 för att hantera de ökade volymerna. Motsvarande behov inom funktionsstödet ligger på 2 procent. I ett alternativt scenario, där man gör antaganden om att vårdbehovet hos de äldre fördröjs i takt med att livslängden ökar, ligger behovet av ökade anställningar på 25 procent. SKR skriver i sin analys att de lutar åt att betrakta detta senare alternativ som basscenario.

Konkurrensen om arbetskraften i kombination med de ökande volymerna är en stor utmaning för nämnden. Att utbilda personal och förbättra deras färdigheter är ett arbete som behöver

fortsätta under kommande år som ett sätt att attrahera personal och samtidigt säkerställa en kunskapsbaserad socialtjänst. Det handlar om att stärka förmågan att rekrytera, bibehålla anställda och vidareutbilda efterfrågad kompetens när konkurrensen om arbetskraften ökar.

Tillgången på utbildade undersköterskor och stödassistenter förväntas minska. För att fylla behovet av dessa kompetenser inom nämndens verksamheter har nämnden sedan ett antal år ett utbildningsprogram för att vidareutbilda vårdbiträden och boendestödjare. Behovet av utbildningsprogrammen kvarstår under hela programperioden. Nämnden fortsätter även med utbildningsinsatser för de medarbetare som har behov av att höja sina språkliga färdigheter. Denna utbildningsinsats och utveckling av språkbud inom äldreomsorgen och funktionsstöd kommer att behöva kvarstå under flera år framöver.

Ett gott ledarskap, medarbetarengagemang och ett aktivt systematiskt arbetsmiljöarbete bidrar till en god och hållbar arbetsmiljö. Nämnden arbetar förebyggande med friskfaktorer för att främja friska och hållbara arbetsplatser. Vård- och omsorgsnämnden har fått utökade medel i budget för att se över förutsättningarna med att införa heltid som norm. Under 2025 används dessa medel i ett projekt där medarbetare har erbjudits heltid inom ett särskilt boende och två LSS-boenden. Projektet kommer att följas upp och utvärderas

Digitalisering

Mot bakgrund av omställningsarbetet i kombination med framtida förväntad kompetensförsörjningsbrist behöver verksamheten effektiviseras. Genom digitalisering kan verksamheternas arbetssätt effektiviseras och anpassas för att bidra till att säkerställa kvaliteten i framtidens välfärd. Nya arbetssätt som stöds av artificiell intelligens, AI, och andra välfärdstekniska lösningar bedöms kunna underlätta arbetet, exempelvis med dokumentation, och frigöra tid till målgrupperna. Digitala lösningar kan också bidra till att fler vill och orkar arbeta längre.

Nämnden ökar därför takten för digitaliseringen, vilket innebär en effektivisering långsiktigt men medför en kostnad initialt. I socialförvaltningens objektplan planeras och genomförs aktiviteter utifrån digitaliseringsstrategi, digitaliseringspolicy och mål i nämndernas verksamhetsplaner. Bland annat undersöks lösningar för ökad automatisering i verksamhetssystem samt trygghetssensorer och videomöten som kan utgöra alternativ för tillsynsbesök och boendestöd. Nämnden ser även ett stort behov av ett digitalt schemalägningsverktyg.

I inriktningsärendet anges att statsbidraget för omställning till den nya socialtjänstlagen kommer behöva användas för digitalisering av tjänster och verksamheter. 2025 års bidrag kan enligt Socialstyrelsens anvisningar dock främst användas för personalkostnader, kompetensutveckling och samverkan. Anvisningarna för hur bidraget får användas 2026 finns i dagsläget inte framtaget, men nämnden gör bedömningen att det är troligt att utrymmet för att använda 2026 års bidrag till inköp av digitala verktyg och verksamhetssystem kommer vara begränsat.

Nämnden välkomnar att en del av kommunens reserverade medel i digitaliseringspotten fortsatt kan användas för digitaliseringssyften.

Konsekvenser av nämndens ekonomiska ramar i inriktningsärendet

I den preliminära budgettilldelningen för vård- och omsorgsnämnden utökas ramen för 2026 med totalt 58 miljoner kronor jämfört med 2025. Detta är en nettoeffekt av flera delar och innefattar ökade medel för volymförändringar, löneökningar, trygghetsjour, personlig assistans i egen regi, heltid som norm, digital fixare samt för ökade hyreskostnader till följd av evakueringar kopplat till uppförande av nytt kommunhus. De poster som minskar ramen avser minskade statsbidrag till följd av stärkt rätt till personlig assistans och minskade kostnader till följd av lägre personalomkostnadspåslag.

Kommunen har sett över resursfördelningsmodellen vad gäller volymtilldelningen för vård- och omsorgsnämndens områden. Inom äldreomsorgen har kommunen sett till de två volymscenarier som Sveriges kommuner och regioner (SKR) skissat på. Det första scenariot, uppskjutna behov, innebär att behoven skjuts fram i takt med att medellivslängden ökar och det andra scenariot, komprimerade behov, innebär att hänsyn även tas till att behoven minskat mer än vad som kan förklaras av en ökad medellivslängd. I inriktningsärendet har alternativet om uppskjutna behov tillämpats vilket medför en ökning av ramen med drygt 22 miljoner kronor för äldreomsorgen. I inriktningsärendet framgår att den faktiska volymökningen som skett under senare år snarare legat i linje med scenariot komprimerade behov vilket skulle ge en lägre volymtilldelning och att frågan bör analyseras inom ramen för kommande budgetbeslut. Nämnden ser att den föreslagna tilldelningen enligt scenariot med uppskjutna behov ger bästa förutsättningar för att möta de idag bedömda volymbehoven inom äldreomsorgen men att det kan finnas utrymme för viss omDispositionering inom nämndens områden.

Inom funktionshinderområdet har volymtilldelningen baserats på den totala befolkningsutvecklingen vilket visat sig inte vara en träffsäker parameter eftersom den faktiska volymökningen varit kraftigare än befolkningsökningen, både i Huddinge och i riket. I inriktningsärendet framgår att det bedöms svårt att fånga utvecklingen inom funktionshinderområdet med ett nyckeltal vilket nämnden instämmer i. Utifrån detta förslås att bedömningen om volymtilldelning görs inför respektive år och för 2026 baseras volymtilldelning på den genomsnittliga utvecklingen för kommunerna i Stockholms län för det senaste året. I ramtilldelningen förslås 7 miljoner kronor tilldelas för volymökningar inom funktionsstödområdet. Nämnden ser detta som ett välkommet tillskott som förbättrar möjligheterna att finansiera volymökningarna även om det fortsatt kommer finnas utmaningar i att säkra volymbudgeten. Nämnden ser även att det är viktigt att dialog förs med förvaltningen inom ramen för den nya metoden i samband med bedömningen av volymtilldelningen för respektive år.

Sammantaget innebär ovanstående att nämnden förslås erhålla ett volymtillskott om 29 miljoner kronor för 2026. Nämnden anser att tilldelningen, ur ett helhetsperspektiv, ger rimliga förutsättningar för att möta kommande volymökningar.

Under 2023 och 2024 steg pensionskostnaderna vilket nämnden fullt ut kompenserades för. Till följd av minskad inflationstakt justerades ramen ned för 2025 och för 2026 förslås nämndens budgetram minska med ytterligare -4 miljoner kronor för att motsvara faktiska pensionskostnader.

I inriktningsärendet förslås nämnden tilldelas 0,4 miljoner kronor för trygghetsjour. Dessa medel bedömer nämnden kunna täcka de tillkommande kostnader som förväntas uppstå i samband med att, den idag samordnade, arbetsledning utifrån kontorstid behöver säkerställas på annat sätt i och med att nuvarande avtal med Stockholm stad gällande trygghetsjouren upphör den 31 december 2025.

Inom personlig assistans i egen regi redovisar nämnden underskott. Såväl Huddinge kommun som kommuner inom bland annat Södertörn har svårt att finansiera den egna driften av personlig assistans utifrån den statliga assistansersättningen. Sveriges kommuner och regioner har under en längre tid framfört att det är en fråga som utgör ett nationellt problem, bland annat på grund av det kommunala

basansvaret som driver upp kostnaderna. Basansvaret innebär att kommunen har ett ansvar för tillfälligt utökade assistansbehov, exempelvis vid semesterresa eller när ordinarie assistent är sjuk. För Huddinge uppgick kostnaden utöver schablonbeloppet från Försäkringskassan till 5 miljoner kronor för 2024 och i inriktningsärendet föreslås motsvarande belopp tillföras personlig assistans i egen regi. I enlighet med vad som framgår i mål och budget 2025–2027 föreslås fortsatt en minskning av nämndens ram med -2,1 miljoner kronor under 2026 avseende indragna statsbidrag till följd av stärkt rätt till personlig assistans. Sammantaget innebär detta en nettoökning av ramen kopplat till personlig assistans vilket nämnden ser kommer underlätta budgethållningen.

Inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter pågår arbete med heltid som norm. I förslaget utökas ramen med 3,5 miljoner kronor vilket möjliggör fortsatt arbete med detta.

Förslaget utgår från förutsättningen att statsbidraget för omställning av socialtjänsten kan användas för nödvändig digitaliseringsutveckling, men vård- och omsorgsnämnden gör bedömningen att möjligheten att använda 2026 års bidrag på detta sätt kommer vara begränsat. Förslaget utgår från förutsättningen att statsbidraget för omställning av socialtjänsten kan användas för nödvändig digitaliseringsutveckling, men vård- och omsorgsnämnden gör bedömningen att möjligheten att använda 2026 års bidrag på detta sätt kommer vara begränsat. Vård- och omsorgsnämnden har ett behov av finansiering av digitala lås (17-21 miljoner kronor från 2027) och ett gemensamt behov med socialnämnden samt gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden av finansiering av bland annat ett utvecklat verksamhetssystem (1,8–5,0 miljoner kronor) och verktyg för digitala besök (0,7–1,0 miljoner kronor).

Digitala fixaren syftar till att minska det digitala utanförskapet bland äldre invånare i Huddinge. Personer över 69 år erbjuds kostnadsfri hjälp i hemmet av en digital fixare. Stödet omfattar bland annat användning av digitala samhällstjänster såsom bank-id, digital brevlåda och 1177, samt hantering av mobiltelefon, dator, wifi och säkerhetsinställningar. För 2026 föreslås nämnden tilldelas 1 miljoner kronor för detta vilket kommer ge möjlighet att finansiera kostnaderna.

Som ett led i att förvaltningarna ska samlas i ett nytt kommunhus har socialförvaltningens staber och andra verksamheter behövt lämna befintliga lokaler och flytta till andra lokaler. Sammantaget innebär detta ökade hyreskostnader med 1,6 miljoner kronor vilket nämnden föreslås kompenseras för i budgetramen.

Eftersom resurserna är begränsade kommer nämnden fortsätta pröva om strukturella åtgärder behövs för att kunna möta ökande behov och kostnader. Nämnden driver ett omfattande omställningsarbete med fokus på strukturella förändringar inom framför allt hemtjänsten.

Reserverade medel för höjd ersättning inom särskilt boende

Särskilt boende inom äldreomsorgen är en verksamhet som hanteras enligt lagen om valfrihetssystem. Ersättningen i Huddinge är lägre än i närliggande kommuner och har bidragit till att företag valt att lämna valfrihetssystemet. I inriktningsärendet föreslås att 25 miljoner kronor läggs i reserverade medel för eventuell höjning av ersättningen inom särskilt boende.

Här ser nämnden ett behov av att medlen tillförs nämndens budgetram redan i samband med att mål och budget 2026–2028 beslutas. Anledningen till detta är att det redan idag är fastställt att ersättningsnivån är låg, både i jämförelse med andra kommuners ersättningar och utifrån verksamhetens bedömda möjlighet att bedriva verksamhet inom ramen för ersättningen.

I samband med leverantörsdialoger har det framkommit att nuvarande ersättningsnivåer anses vara låga jämfört med andra och att uppräkningsnivån inte är tillräcklig. Det har vidare framkommit att ersättningen inte täcker rådande hyresnivåer och att det inte finns utrymme att sänka bemanningen samtidigt som verksamheten ska leva upp till de krav som avtal och lagstiftning ställer.

Ersättningsnivån ses också som ett hinder för att nya utförare ska kunna ingå i Huddinges valfrihetssystem.

Under det senaste året har verksamheten noterat att det blivit svårare att få platser hos flera av de leverantörer som ingår i valfrihetssystemet. Det har blivit vanligare att Huddinge erbjuds tillgängliga platser först när övriga kommuner tackat nej. Under 2024 och 2025 har två leverantörer, med totalt åtta äldreboenden, valt att lämna valfrihetssystemet som en konsekvens av ersättningsnivån. Att avtal avslutas och att platser inte erbjuds till Huddinge påverkar möjligheten att tillgodose den enskildes behov inom rimlig tid. Det kan även leda till minskat förtroende för kommunen om personer som står i kö till ett privat boende sällan eller aldrig erbjuds plats.

Den brand som skedde på Västergården den 7 maj har lett till att kapaciteten inom egen regi har minskat med 36 platser vilket ökat behovet av externa platser. Detta gör att det nu är ännu viktigare att resurser avsätts i nämndens budgetram för att kunna säkerställa ersättningsnivåer som kan bidra till att både bibehålla och attrahera leverantörer för att på så sätt kunna säkra upp att behoven kan tillgodoses.

Nämnden ser att leverantörerna, likväl som egen regi, inte kan bedriva verksamhet på hållbart sätt om de ekonomiska förutsättningarna inte är kända redan från början av året. Att enbart avsätta medlen i reserven ger därmed inte nämnden de förutsättningar som behövs för att ge utförarna rätt förutsättningar för att bedriva verksamhet som kan leva upp till kraven i lagstiftningen och avtalen. Så länge ersättningsnivåerna inte är konkurrenskraftiga finns också en risk att ytterligare leverantörer avslutar sina avtal med Huddinge.

Med en tilldelning om 25 miljoner kronor beräknas ersättningen inom särskilt boende kunna ökas med omkring 5 procent beroende på slutgiltig volymbedömning. Nämnden ser att detta skulle ge bättre förutsättningar för utförarna att bedriva verksamhet och öka möjligheterna att bibehålla leverantörer.

Investeringar

I de preliminära ramarna uppgår nämndens investeringsbudget till 4,4 miljoner kronor per år. Detta är i linje med de förväntade behoven inom verksamheten. Exempelvis finns behov av att förnya inventarier i takt med att funktionaliteten på befintliga inventarier avtar. Det finns även behov av arbetsmiljöförbättrande åtgärder, exempelvis mindre anpassningar av lokaler och inköp av hjälpmedel. I bedömningen har även hänsyn tagits till att oförutsedda investeringar kan uppkomma under åren.

Lokalresursplan

Nämnden ser positivt på arbetet med att tillskapa fler boendeplatser enligt vad som beskrivits i lokalbehovsprognosen. Det får anses som angeläget att påskynda tillskapandet av ytterligare bostäder inom ramen för LSS-personkrets.

I årets lokalbehovsprognos har ett antal ärenden lämnats som uppdrag till den interna arbetsplanen. På så sätt blir behoven väl genomlysta och kan i nästkommande lokalbehovsplan tas upp som kommande behov.

Vård- och omsorgsnämndens Lokalbehovsprognos 2026 och framåt biläggs detta yttrande. Lokalbehovsprognosen är ett underlag som har samberetts mellan socialförvaltningen och kommunstyrelsens förvaltning och är en del i basen för vård- och omsorgsnämndens del i Lokalresursplanen för 2026.

Eventuella förändringar av taxor och avgifter

Inga förändringar avseende taxor och avgifter föreslås.

Bilagor

Vård- och omsorgsnämndens Lokalbehovsprognos 2026 och framåt.